

KONGRES VAN STATEBONDSUNIVERSITEITE,
MONTREAL, DONDERDAG, 4 SEPTEMBER 1958.

Die voormiddag van hierdie dag is opsy gesit vir die bespreking van aktuele vraagstukke van Universiteite in Statebondslande.

Eers het Prinsipale van sekere Kanadese universiteite op die verhoog verskyn en agtereenvolgens gepraat oor sekere probleme wat Kanadese universiteite vandag ondervind. Dit het veral gegaan oor geldelike vraagstukke: kwessies in verband met geldelike steun van die owerheid, Federaal en Provinsiaal, aan universiteite.

Daarna het 'n verteenwoordiger van Nieu-Seeland (dr. Currie) gepraat oor probleme in Nieu-Seeland. Daarna het Suid-Afrika aan die beurt gekom. Dit was vir die Kongresgangers hoofsaak; die ander was min of meer oëverblindery. Die Voorsitter (dr. Aitken) het ons Suid-Afrikaanse prinsipale gevra om na die verhoog te kom. Die atmosfeer was nou elektries; dit kon 'n mens in die doodse stilte aanvoel. Op die verhoog het verskyn: dr. Alty, dr. E.G. Malherbe, prof. Sutton, prof. Duminy, prof. Rautenbach, prof. J.C. Coetzee, prof. Pauw en H.B. Thom.

Dr. Alty (huidige Voorsitter van ons Prinsipalekomitee) het eers 'n saaklike, feitlike oorsig gegee van die jongste ontwikkelinge in Suid-Afrika. Hy het veral ook die nuwe voorgestelde Universiteitswetgewing verduidelik, by name die idee van aparte universiteite, verwydering van nie-blanke studente uit blanke universiteite, en die verwydering van die Durbanse Fakulteit van Geneeskunde (vir nie-blankes) uit die Universiteit van Natal. Die gehoor het in doodse stilte geluister, baie met sigbare misnoeë.

Daarna was daar geleentheid vir vrae. Vrae is van die vloer gestel en dan het dr. Alty een van ons gevra om te antwoord. Eers was daar 'n vraag oor die strekking van die voorgestelde Universiteitswetgewing. Dr. Alty het prof. Rautenbach gevra om te antwoord. Toe was daar 4 vrae deur dr. Rao, Prinsipaal en Visekanselier van die Universiteit van Delhi (Indië), t.w.:-

1. Sal die universiteite vir nie-blankes van dieselfde gehalte wees as dié vir blankes?
2. Sal daar aan die universiteite vir nie-blankes dieselfde fasiliteite vir studie, vir opleiding in verskillende rigtinge en vir navorsing wees soos in universiteite vir blankes?

3. Sal .../2

3. Sal daar aan die universiteite vir nie-blankes dieselfde fondse bestee word as aan die universiteite vir blankes?
4. Watter persentasie van die nie-blanke bevolking word verwag om die universiteit vir nie-blankes by te woon?

Dr. Alty het my gevra om te antwoord.

Ek het laat vooropgaan dat ek my persoonlike mening gee, en my geensins aanmatig om namens die Regering van die Unie te praat of selfs 'n amptelike standpunt van my universiteit te gee nie. Ook dat ek as verteenwoordiger van 'n Afrikaanse universiteit praat, en as Afrikaanssprekende, wie se huistaal nie Engels is nie.

Wat Vraag 1 betref, kan ek volmondig sê dat ek stellig meen dat die nie-blanke universiteite van dieselfde gehalte sal wees. Ek weet ook dat dit die uitgesproke bedoeling van die Regering is.

Vraag 2: Vanselfsprekend sal daar getrag word om dieselfde departemente en alle ander fasiliteite aan universiteite vir nie-blankes as vir blankes beskikbaar te stel, maar dit sal natuurlik nie onmiddellik kan wees nie. Dit sal - net soos aan die blanke universiteite gebeur het - met verloop van tyd opgebou moet word. Ek weet dat ook dit die bedoeling van die Regering is, en dat blanke universiteite met hierdie bouwerk behulpzaam sal wees.

Vraag 3: Fondse is natuurlik nie onbeperk nie, maar die bedoeling is om behoorlike voorsiening vir die nie-blanke universiteite te maak. Trouens, by die mediese skool vir nie-blankes wat die Regering aan die Universiteit van Natal opgebou het, het die Regering relatief (d.i. per student) selfs meer gespandeer as by die blanke mediese skole. En hier weet ek waarvan ek praat, want Stellenbosch is self besig om 'n mediese skool op te bou en met die Regering oor die finansiële behoeftes hiervan te onderhandel.

Vraag 4: Dit is onmoontlik om te sê watter persentasie nie-blankes op die nie-blanke universiteite gaan wees, maar ek verwag dat dit aanvanklik, gesien die agterlike toestande van die nie-blankes, klein sal wees. Trouens, die nie-blanke sal nog eers opgevoed moet word om die waarde van universiteite te verstaan. As hiermee gevorder word, verwag ek egter dat daar 'n redelike persentasie sal wees. Een ding staan vas: ons kan nie toelaat dat 8 miljoen mense in Suid-Afrika langer sonder hulle universiteite sal bly nie. Dit is ook die gevoel van die Regering van die Unie.

By die beantwoording van die 4 vrae het ek 'n paar algemene punte gevoeg:-

- (a) Dat die Ned. Geref. Kerk van die Afrikaner, naas die Regering, die meeste aan die onderwys en Kerk van die nie-blanke bestee, t.w. verlede jaar meer as 'n miljoen pond.
- (b) Dat dit nou die eerste keer in die geskiedenis van Suid-Afrika is dat nie-blankes tot die posisies van posmeesters, stasiemeesters, ens. opgeklim het.
- (c) Dat Suid-Afrikaners dit basies oor hierdie dinge eens is. Daar is egter sterk invloede van buite wat verdeeldheid binnelands veroorsaak.
- (d) Die rasseposisie in Suid-Afrika is ingewikkeld en delikaat. Baie mense wat van buite kom, meen dat hulle die aangewese oplossings het. En so stuur mense van buite dikwels verklarings die wêreld in, natuurlik met baie goeie bedoelinge, maar hulle doen gewoonlik veel meer kwaad as goed. In plaas van versigtig en behoedsaam die delikate posisie te benader, storm hulle daarop los. Ons moet almal onthou: As 'n mens reparasies aan 'n fyn instrument soos 'n termometer, 'n teleskoop of 'n polshorlosie wil aanbring, dan doen jy dit nie met 'n hamer en 'n koevoet nie! Jou bedoelinge mag baie goed wees, maar jy sal ernstige skade doen.

Ek het die indruk gekry dat die gehoor (\pm 400) baie aandagtig geluister het. Hulle het klaarblyklik die redelikheid en opregtheid van ons standpunt ingesien en gewaardeer. Baie het my daarna kom gelukwens.

Verder was daar ook ander vrae. Dr. Alty het ook vir dr. E.G. Malherbe en dr. Pauw gevra om te antwoord. Dr. E.G. Malherbe het o.a. die interessante inligting verstrek dat daar vandag in Suid-Afrika 'n groter persentasie van die plaaslike Indiërbevolking op universiteite is as in Indië self.

Oor die algemeen het alles goed afgeloop. Ek het ook die indruk gekry dat daar van ons tipiese liberale persone was wat in hulle harte spyt was dat ons so goed daarvan afgekom het.

Die volgende dag (5 September) was daar nog weer 'n kort geleentheid vir vrae. Ons Suid-Afrikaanse prinsipale het weer geantwoord, maar hierdie vrae het nie soveel om die lyf gehad nie. Op die end het prof. Cowan (van Kaapstad) met groot gebaar ~~vrae~~ vrae aan ons gestel. Hy het die teks van die voorgestelde Universiteitswetgewing voor hom gehad en ruimskoots daaruit voorgelees. Op die end wou hy weet of iewers in die hele wêreld universiteite onder die beperkings van daardie

wetgewing kon bestaan. Prof. Rautenbach en dr. Pauw het hom kortliks beantwoord. Die tyd was reeds verstreke toe die Voorsitter (dr. Andrew Stewart, Universiteit van Alberta) my vra of ek ook nog kortliks iets wil sê.

Ek het besef dat 'n mens geen betoog meer kon lewer nie; en ook dat die oorgrote meerderheid van die gehoor nie die minste idee gehad het dat Cowan van Kaapstad afkomstig is nie. Ek het die Voorsitter dus bedank vir sy bedagsaamheid teenoor my, maar bygevoeg dat ek weet dat die tyd verstreke is en dat ek die gehoor nie wil vermoei nie. Ek nooi dus prof. Cowan uit om, as ons weer terug is in Suid-Afrika, na my te kom en sy vraag aan my te stel. Ons woon 25 myl van mekaar, en hoef seker nie 8,000 myl ver te kom om met mekaar te gesels nie (Luide gelag).

————— :: —————